
Vrednost izobrazbenega kapitala prinaša dva prispevka; prvi izmed njih je prispevek *Naložbe v izobraževanje in (ne)izkoriščenost znanja mladih diplomantov* avtoric Darke Podmenik in Angelce Ivančič, drugi pa *Vseživljenjsko učenje, preverjanje in vrednotenje ter prenos znanja* avtoric Angelce Ivančič ter Metke Svetina. Obe se ukvarjata z določeno vrzeljo, prva s problematiko nastajanja presežkov neizkoriščenega znanja, ki ga očitata na podlagi raziskave, pri kateri sta avtorici sodelovali, in ki naj bi bilo najbolj reprezentativno pri mladih iskalcih prve zaposlitve, druga z akumuliranjem »skritega« neformalnega znanja, ki ni družbeno ne tržno ovrednoteno, ki se deloma ravno tako naslanja na raziskavo, pri kateri sta avtorici sodelovali. Tako oba prispevka nekako logično zaokrožata tematiki, ki jih je na nek način nakazal že zadnji prispevek iz prejšnjega sklopa.

Ker urednik očitno ni postavil bolj enotnega okvirja, so se avtorji prilagodili glavni ideji, številni izmed njih pa na dokaj raznolik način predstavljajo specifične vidike prenosa znanja. Morda lahko ravno zaradi tega zapišemo, da je knjiga posebej zanimivo branje za tiste, ki jih zanima eden izmed specifičnih vidikov prenosa znanja, manj pa za tiste, ki jih zanima bolj celokupen pregled tematike. Ob tem pa moramo še zapisati, da je jezik, ki je uporabljen v monografiji znanstven in ustrezen, vendar pa so kljub temu tako posamezni prispevki, kot tudi monografija kot celota, berljivi in s tem dostopni tudi širši publiki, ne le raziskovalcem in strokovnjakom s

področja družboslovja, kar vsekakor prinaša dodatno kakovost pričujoči monografiji.

Andrej ŠUMER

Miha Kozorog

Antropologija turistične destinacije v nastajanju: prostor, festivali in lokalna identiteta na Tolminskem

Znanstvena založba Filozofske fakultete, Ljubljana 2009, str. 258, 20.00 EUR
(ISBN 978-961-237-342-9)

Monografija, Antropologija turistične destinacije v nastajanju: prostor, festivali in lokalna identiteta na Tolminskem, je predelana verzija doktorske disertacije Mihe Kozoroga, katero je avtor pripravljal med letoma 2005 in 2007 na Oddelku za etnologijo in kulturno antropologijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani. Miha Kozorog je zaposlen na Slovenskem glasbenoinformacijskem centru v Ljubljani, raziskovalno se že nekaj let posveča antropologiji turizma, ter je tudi idejni vodja in organizator festivala Sajeta, ki v Tolminu poteka že nekaj let.

Začetek monografije avtor posveti razlagi terminologije, metodologije in raziskovalnih pristopov. Posluževal se je vseh vrst intervjujev (neformalni, strukturirani, polstrukturirani), opazovanja in sodelovanja z udeležbo, podatke je pridobival tudi po e-pošti in telefonskih pogovorih. Razloži, da je bil na Tolminskem najprej domačin in šele nato antropolog, ter da je

v tovrstnih primerih vedno potrebna določena previdnost, saj si navkljub strokovnemu znanju še vedno domačin in kot takšen tudi prepoznan v lokalnem okolju. V nadaljevanju knjige so obravnavani številni avtorji, ki so se tako ali drugače ukvarjali z antropologijo prostora, povezano s turizmom. Poučna je zgodba o spomeniku Danteju Alighieriju v Tolminu, kjer avtor poudari, da Dante v resnici nikoli ni bil v Tolminu, in da je pričevanje o tem, da naj bi inspiracijo za opis pekla v Božanski komediji dobil v Tolminu, le legenda. Pa vendar bi se na podlagi legende dalo iztržiti veliko več, kot se je do sedaj, saj so že leta 1862 v publikaciji »Ud tominske čitavnice« (avtor članka ni naveden, op. p.) pisali o Danteju, nato pa so skozi leta obstajali bolj ali manj uspešni poskusi, da bi legendo tržili in jo tako postavili na turistični zemljevid Tolminske. Avtor ugotavlja, da problem ni predstavljala samo legenda o Danteju, ampak tudi njegov kip (zaradi političnih in zgodovinskih razlogov), zaradi česar zgodba o velikem pesniku nikoli ni zaživela kot turistična atrakcija Tolmina.

Sledi obširno poglavje o zgodovini turizma v Zgornjem Posočju, kjer avtor predstavi turistični razvoj od 19. stoletja do danes. Na podlagi analize turističnih brošur, vodnikov in druge literature predstavlja zgodovinske mejnike turizma, nastajanje turističnih društev, se dotakne romantičnosti v gorah in poudari pomen bohinjske železnice za turizem na Tolminskem. Ne pozabi tudi na zastoj turizma v času prve in druge svetovne vojne ter opiše oživljanje turizma po drugi

svetovni vojni. Kasneje nas seznanjajo s pomenom motoristov v tolminskem turizmu, analizira turistične prospekte, nastale po drugi svetovni vojni, in se dotakne problema potresov, ki so leta 1976 prizadeli Posočje. Avtor v nadaljevanju obravnava vrsto razvojnih projektov v osemdesetih letih (projekt kaninskih žičnic, razvojni program za demografsko ogrožena območja v občini Tolmin, Strategija razvoja turizma Zgornjega Posočja idr.) in analizira delovanje Turistične zveze Gornjega Posočja, ki je bila prva turistična organizacija, ki naj bi poskrbela za enotno zastopanje Zgornjega Posočja kot turistične destinacije. Ob koncu zgodovinskega pregleda se avtor dotakne še igralništva na Tolminskem, ki je doživljalo velike spremembe in pretrese, žal pa do danes igralništvo kot turistična dejavnost na območju ni zaživel.

Obširnemu zgodovinskemu pregledu sledi analiza delovanja Lokalne turistične organizacije (v nadaljevanju LTO) Sotočje. Čeprav bi mnogi pričakovali, da se bo Zgornje Posočje predstavljalo pod eno LTO, sta na območju nastala LTO Sotočje in LTO Bovec. Območje Tolminskega spada pod LTO Sotočje, ki je bil najprej registriran le za območje Tolmina, nato pa je svoje delovanje razširil še na območje občine Kobarid. Avtor v uvodnih poglavjih opiše delovanje LTO na podlagi strokovnih in pravnih podlag, dotakne se tudi Strategije razvoja turizma v občini Tolmin iz leta 2001, v kateri poudari, da je bilo premalo govora o vključevanju lokalnega prebivalstva v turistični razvoj. Zanimivo je poglavje obravna-

vanih projektov LTO Sotočje, kjer se avtor osredini na projekte, v katerih se odraža razumevanje lokalne skupnosti s strani organizacije. Med bolj znanimi projekti je vsekakor Smaragdna pot, medtem ko je območje Sotočja delovalo tudi v projektih v okviru skupnosti in blagovne znamke Julijske Alpe, kar je posledica destinacije v nastajanju, ki želi nase opozoriti znotraj različnih nadlokalnih kontekstov. LTO Sotočje se je prijavil in realiziral še vrsto drugih projektov, čeprav je opazno, da se lokalne skupnosti vseeno ni dovolj upoštevalo pri razvoju turizma. Prisluhnil pa so manjši skupini domačinov, ki so nad vasjo Žabče videli prihodnost turizma v termalnem turizmu, vendar se bo po najnovejših podatkih na temu območju gradil wellness center, saj je na območju zaradi velike možnosti potresa preveč tvegano graditi terme (to kaže študija podjetja Hosting d. o. o., ki pri projektu »Wellness resort Žabče« nastopa kot razvojni investitor).

V predzadnjem poglavju se avtor posveti mladim in festivalom na Tolminskem. Pomembno vlogo je odigrala brunarica Maya, ki je vsa devetdeseta leta 20. stoletja delovala kot poletno zbirališče tolminske mladine, skozi čas so prihajali tudi obiskovalci iz drugih območij Slovenije in tujine, čeprav organiziranega oglaševanja ni bilo. Navkljub pestremu dogajanju, idealni lokaciji in velikim priložnostim pa danes prostor, kjer je stala brunarica, sameva, za družabnim življenjem je ostal le še lep spomin. Težko je ugotoviti poglobitveni razlog, da mnogi projekti niso uspeli – če si dovolim nekaj

subjektivne presoje, menim, da je ponavadi krivda tako v javnem sektorju (preveč birokratskega aparata) kot pri organizatorjih, ki v mnogih primerih nimajo dovolj znanja, da bi izpeljali določen dogodek. Avtor v nadaljevanju obravnava tudi druge festivale in koncertno dogajanje, po katerem je območje znano že nekaj let in na podlagi katerega je mogoče graditi turistično ponudbo v prihodnosti. Vendar so problemi večkrat nastali zaradi »narave« festivalov (npr. Metal Camp) ali selitve festivalov drugam, kar za dolgoročni razvoj prireditvenega turizma nikakor ni perspektivno. Da so festivali zelo pomemben faktor v občini Tolmin pa so pokazale lokalne volitve leta 2006, ko so vsi županski kandidati poudarjali pomen festivalov za občino, kar kaže na dejstvo, da si festivali ljudstvo želi, in da si posledično želijo tudi večjega obiska turizma na Tolminskem, čeprav je na drugi strani jasno, da so pomene festivalov izražali tudi za sredstvo njihove lastne politične promocije.

Zadnje poglavje avtor nameni aplikativnemu delu antropologije turizma, kar je eden redkih, če ne prvi poskus, da je slovenski »turistični antropolog« predlagal rešitve, česar v drugih slovenskih študijah s področja antropologije turizma ni bilo zaznati. Avtor aplicira etnografijo na primeru blagovne znamke Tolmina, kjer predlaga, da naj se blagovna znamka predstavlja prav po festivalih, ki so območje v zadnjih letih uspešno zaznamovali.

Monografija Mihe Kozoroga je zagotovo eden izmed najboljših primerov celostnega pristopa k preučevanju

turizma z antropološkega vidika, saj je antropologija v slovenskem prostoru do sedaj obravnavala turizem preveč s psihološkega vidika, redke izjeme (npr. Tatiana Bajuk Senčar) pa so se turizma lotile tudi z vidika organiziranja (institucij), marketinga in podajanja predlogov. Kot edino kritiko monografije bi izpostavil preskromno upoštevanje kadrovskega vira pri vključevanju lokalnega prebivalstva v turizem, kar se v slovenski antropologiji turizma zanemarja – tudi avtor se tega problema ni lotil. Tudi sam sem

sicer mnenja, da je vključevanje lokalnega prebivalstva in njihovih pobud velikega pomena za turistični razvoj, vendar je na drugi strani pomembno dejstvo, da mora imeti lokalno prebivalstvo o turizmu vsaj solidno znanje, saj drugače mnogokrat napačno razumejo turizem in potencialne, ki jih prinaša. A vsekakor je končna slika o monografiji pozitivna in predvsem vredna nadaljnjih razmislekov o vlogi antropologije v turizmu. Prepričan sem, da antropologija v turizmu še ne bo kmalu rekla zadnje besede.